

instrumente de evidență ce cuprind circa 500.000 u. a. La digitalizarea instrumentelor de evidență se aplică standarde internaționale pentru a ușura schimbul între sisteme și integrarea propriilor prezentări în portaluri care depășesc domeniul arhivisticii.

Arhiva Federală a fost implicată într-un proiect ce s-a derulat pe parcursul a trei ani și al cărui scop a constat în dezvoltarea și testarea unor metode care să permită convertirea automată a instrumentelor de evidență întocmite în format analog sau în format text⁵⁷.

Pe parcursul proiectului, au fost convertite 113 instrumente de evidență cu text dactilografiat, ce au totalizat 11.620 pagini și au cuprins 57.929 u. a. menționate. Retroconversia unui asemenea tip de instrument de evidență a necesitat 10 ore de lucru pentru 100 de pagini. S-a experimentat, de asemenea, convertirea în format digital a 33 de instrumente de evidență cu text scris cu un total de 7553 pagini și 14.772 u. a. menționate. În acest caz, timpul necesar convertirii propriu-zise s-a redus în medie la 3,8 ore pentru 100 de pagini. În schimb, s-a constatat că în cazul instrumentelor de evidență manuscrise o procedură automatizată deplină nu este posibilă, întrucât nu există încă un soft OCR capabil să recunoască textele manuscrise într-o pondere corespunzătoare⁵⁸.

O concluzie se desprinde de la sine. Plastic și simplu spus, *Bundesarchiv* este o instituție care funcționează. Acest caz poate reprezenta un model de management arhivistic, care să conducă spre o abordare arhivistică modernă și care să asigure obiectivarea misiunii arhivistice.

Peter Moldovan

Masa rotundă *A fost odată primăvara... Praga 1968*

Deși nu am participat la evenimentul în cauză, avantajul existenței unei înregistrări video mi-a permis, deși tardiv, să iau parte indirect la cele petrecute în data de 29 noiembrie 2008 la sediul Arhivelor Naționale, anume la masa rotundă intitulată *A fost odată primăvara... Praga 1968*, care, alături de vernisarea expoziției de carte străină veche din data de 30 noiembrie, au marcat sărbătorirea a 178 de ani de la înființarea acestei instituții.

Au participat, printre alții, Dorin Dobrinu (Arhivele Naționale), Dragoș Petrescu (Consiliul Național pentru Studiul Arhivelor Securității), Alina Pavelescu (DANIC), Cristian Vasile (Institutul de istorie "Nicolae Iorga"), Gabriel Catalan și Mircea Stănescu (ambii, arhiviști în cadrul Serviciului Arhive Contemporane).

Dezbaterile nu au avut aspectul unei simple evocări a evenimentelor, ci a subsumat o interogare constantă a contextului, cauzelor și urmărilor pe termen lung ale "Primăverii" de la Praga. De asemenea, identificarea motivelor pentru care România a avut o anumită poziție, stabilirea caracteristicilor politice interne din acel moment și a

⁵⁷ Proiectul a beneficiat de un buget aprobat de 500.000 euro pentru personal și logistică.

⁵⁸ Matthias Meusch, *Das DFG-Projekt "Entwicklung und Werkzeuge zur Retrokonversion archivischer Findmittel". Ergebnisse und Perspektiven*, "Der Archivar", 55/2002, p. 111-117.

pistelor pe care le deschide această reacție pentru naționalismul ceaușist au constituit preocupări constante ale vorbitorilor.

Făcând o scurtă trecere în revistă a cadrului care însoțește evenimentele, a cauzelor și evenimentelor în sine, Dorin Dobrinu a considerat drept consecință majoră a “Primăverii” relevanța evenimentelor pentru întreg spațiul estic, nu doar pentru Cehoslovacia, precum și înrăurirea ulterioară asupra unei game deosebit de variate de evenimente socio-politice, mergând până la similitudinile dintre “*Perestroika*” lui Gorbaciov și tipul de reformism din Cehoslovacia anului 1968. Ulterior, referitor la impactul asupra politicului românesc, domnia sa a ridicat o serie de întrebări: De ce nu a participat Ceaușescu la invazie? Care erau calculele sale politice? A fost România invitată să participe la invazie? Cât de real a fost sprijinul popular pentru Ceaușescu și, în același sens, cât de spontană a fost adunarea din 21 august 1968 din fața clădirii CC?

Alina Pavelescu, după stabilirea contextului românesc al momentului 1968, s-a întrebat dacă a existat o convergență reală între evenimentele din Cehoslovacia și tipul discursului ceaușist, înclinând spre opinia că cele dintâi au fost un simplu coagulant al orgoliului naționalist românesc. O întrebare interesantă pe care a adresat-o a fost cea referitoare la modalitățile lui Ceaușescu de a exploata evenimentul, debutând cu momentul de identificare a unei “linii de exploatare a încrederii generale” prin naționalism.

În continuare, Dragoș Petrescu a subliniat importanța necesității unei istorii evenimentiale detaliate a momentului, exemplificând prin cazul informațiilor oferite de arhivele militare germane, care probează faptul că trupele RDG, deși masate la sud de Dresda, nu au pătruns în Cehoslovacia, sau al celor bulgare care ne dezvăluie că Todor Jivkov a solicitat în mod deosebit să participe la invazie. La fel de interesante se consideră a fi elementele de viață cotidiană – care pot surprinde în ce fel reușește Ceaușescu să își atragă un anume tip de simpatie populară –, precum imaginea cehoslovacului în imaginarul românesc popular sau rolul turismului în blocul sovietic.

Opinând asupra relației reale dintre atitudinea lui Ceaușescu și evenimentele din Cehoslovacia, Dragoș Petrescu este de părere că nu există o similitudine între cele două demersuri, cel ceaușist fiind unul parazitărilor în raport cu cel din urmă, în scop populist. Una dintre dovezile în acest sens este poziția avută de ziarul “Scânteia” în această perioadă, care a exploatat la maximum o comparație supradimensionată între ele, nu de puține ori demersul ceaușist fiind considerat drept model.

Punând accent pe o istorie a ideilor și importanța originilor intelectuale ale mișcării de la Praga, Cristian Vasile a încercat să răspundă unei întrebări esențiale în ecuația dezbaterii: De ce nu a avut loc o mișcare similară în România? Ca răspuns, a oferit un scurt istoric comparat – între România și Cehoslovacia – al evoluției dezbaterii în plan ideatic, care în Cehoslovacia a constituit baza reformismului. Demnă de evidențiat este masiva legătură dintre mediul literat și cel filosofic, element specific al culturii cehe; categoria primilor beneficiază astfel de ideile unui curent inovator în plan filosofic către finele anilor '50. De asemenea, spre deosebire de cazul ceh, social-democrația românească migrează în creuzetul comunist după 1948 fără a inova în cadrul acestuia, cu vași excepții. Soluția aleasă de intelectualii români este de obicei o “izolare în spațiul cultural”.

Vorbind despre România acelei perioade, Gabriel Catalan nu a remarcat nicio deraiere de la cursul politic ceaușist, Ceaușescu fiind un fals reformist, profitând de momentul Praga pentru a-și atrage un capital de încredere din partea intelectualilor, foștilor disidenți și a unui sector social cât mai mare. Gabriel Catalan consideră, spre deosebire de Dragoș Petrescu, că nivelul de trai din România era mai scăzut decât în Cehoslovacia, care începe să pună accent pe consum, și ca atare nu este una din cauzele susținerii populare de care beneficiază Ceaușescu. [n. n. – Dragoș Petrescu vorbește despre o creștere internă a nivelului de trai, așa cum subliniază și în concluziile sale, care a avut impact indiferent de condițiile externe, și așa prea puțin cunoscute într-o Românie autarhizată]. De asemenea, Gabriel Catalan a opinat, contrar lui Dragoș Petrescu, că, deși Germania de Est și Bulgaria [sic!] nu participă cu trupe la invadarea Cehoslovaciei, serviciile sale secrete au fost active.

Mircea Stănescu a adus dovezi în plus că viziunea politică a lui Ceaușescu nu era una inovatoare: anume, vizita la ambasada sovietică imediat după evenimentele de la Praga sau, după cum a menționat Gabriel Catalan, reînnoirea tratatului bilateral româno-sovietic în 1970 în condiții relativ similare celui anterior. Ceea ce a subliniat Mircea Stănescu a fost modalitatea non-violentă de reformare a sistemului din Cehoslovacia, cu origini intelectuale, iar referitor la România, reala teamă de sovietici a lui Ceaușescu dovedită de starea de alarmă a instituțiilor. Principala impresie pe care o lasă tot procesul care însoțește ante și post evenimentele de la Praga este că reformismul comunismului este iluzoriu, el finalizându-se prin înlocuirea sistemului.

Au urmat acestor expuneri intervenții din sală și discuții libere. Relatările primilor doi vorbitori sunt centrate în primul rând pe impresiile proprii produse de evenimentele în discuție. În vreme ce Dinu Zamfirescu a vorbit, rememorând, despre Gărzile Patriotice, domnia sa a expus și opinia unui membru al Marelui Stat Major Francez din acea perioadă, pe care a avut ocazia să îl audieze, făcând referiri la tranzitul trupelor bulgare prin spațiul aerian românesc.

O intervenție aparte din sală a fost cea a lui Ioan Suci, care, într-un stil a cărui coerență a solicitat eforturi de atenție sporită, ne-a împărtășit o serie de formulări istorice axiomatiche și, în final, crede domnia sa, și cheia înțelegerii lor: “Mi-amintesc cum au decurs lucrurile”. Un naționalism șablonard este expus într-un stil non-argumentativ, bazat pe contrazicerea celor afirmate anterior, procedeu banal și non-academic.

Intervenția lui Silviu Moldovan s-a manifestat prin întrebarea: de ce nu s-a opus violent Cehoslovacia invaziei, având în vedere că, spre deosebire de Ungaria în 1956, nu erau staționate trupe sovietice, iar industria de armament era destul de bine dezvoltată? În acest sens, Dorin Dobrinu a răspuns că diferența de context este foarte importantă, iar în vreme ce clasa reformatoare conștientiza raportul disproporționat de forțe, un rol important trebuie să fi revenit și unor puternice sentimente pro-sovietice explicabile ca reacție la ocupația nazistă. Care este explicația faptului că muncitorii nu reacționează la aceste mișcări politice demarate de clasa politică și continuate de cercurile intelectuale de la Praga?, s-a întrebat și Dragoș Petrescu.

Intervențiile din sală pun accentul pe aspecte de un alt tip de abordare, spre exemplu Alex. Pleșan se întreabă de ce relațiile româno-cehoslovace nu s-au îmbunătățit

în urma acestei atitudini a lui Ceaușescu, explicația venind din partea lui Florian Banu, care este de părere că între popoare domină pragmatismul și nu sentimentalismele.

Constatarea lui Ioan Bălan că 1968 este un început de drum este contrazisă de Gabriel Catalan. Ca și concluzii, în vreme ce Mircea Stănescu vede în 1968 momentul nașterii de nevoie a unor modalități dizidente, Alina Pavelescu revine în plan istoriografic și atrage atenția asupra necesității unei istorii analitice a momentului, precum și a unei analize a relațiilor dintre politic și social. Tot în acest sens, Cristian Vasile a atins problema surselor, a necesității declasificării unor documente militare. Dragoș Petrescu, subliniind la rândul său necesitatea de a fi surprinsă percepția la nivel social a relației social-politice, deplânge desființarea școlii sociologice românești în anii comunismului.

Reiese, credem, din frecvența interogațiilor din cadrul acestei întâlniri, necesitatea în egală măsură a abordării istoriografice a subiectului atât din punct de vedere evenimential cât și interpretativ, descoperirea de noi surse documentare, precum și o analiză atentă a dezbaterii de idei pe fondul căreia mișcarea apare.

Coloritul discuțiilor va fi surprins însă mult mai bine decât prin intermediul acestei relatări de către cel care va lectura chiar conținutul integral al celor discutate, prilej oferit de proiectata apariție a dezbaterii în formă scrisă, alături de un corpus de documente din arhiva CC al PCR referitoare la anul 1968 în România, sub îngrijirea lui Gabriel Catalan și Mircea Stănescu.

Radu Stancu

Despre Sesiunea anuală de comunicări a Institutului “Nicolae Iorga”

În zilele de 4 și 5 decembrie 2008, s-a desfășurat Sesiunea anuală a Institutului de Istorie “Nicolae Iorga”, în parteneriat cu Institutul italian de cultură. Comparativ cu anii anteriori, se constată că participarea la eveniment a devenit mai largă, în condițiile în care, de unde în trecut sesiunea se bucura exclusiv de prezența Facultății de Istorie a Universității București și, într-o măsură mai redusă, a Arhivelor Naționale, întâlnirea din anul 2008 a inclus și participanți de la Facultățile de Istorie ale universităților din Iași și Cluj. Citând cu aproximație spusele lui Ovidiu Cristea, actualul director al Institutului “Iorga”, din cadrul cuvântului de deschidere, “ne-am obișnuit să căutam Graalul... Să nu ne mirăm că Masa Rotundă rămâne, de la an la an, lipsită de cavaleri!”.

Prima zi a lucrărilor s-a desfășurat sub egida “Întoarcerea la biografie”, iar primul grupaj de comunicări s-a desfășurat sub titulatura “Simboluri și controverse” și a reunit prezentările oferite de către Ioan Drăgan (Arhivele Naționale, DJAN Cluj) (*Dimensiunea eroică a biografiei nobilului român din Transilvania în perioada Corvineștilor*), Ștefan Gorovei (Universitatea “Al. I. Cuza”, Iași) (*O controversă: doamne!e lui Bogdan al III-lea*) și Daniela Bușă (*«Falși» călători în Țările Române în prima jumătate a secolului al XIX-lea: lămuriri biografice*).

Prezentarea lui Ioan Drăgan, care a avut ca *feedback* intervenții și întrebări (venite din partea acad. Șerban Papacostea, Viorel Achim, Cosmin Popa, Marian Coman), a propus și o analiză terminologică operată asupra documentelor referitoare la